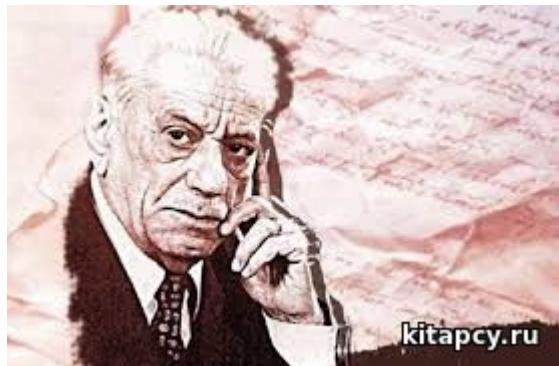

Bu hakykatlar bilinmän galmasyn

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Bu hakykatlar bilinmän galmasyn BU HAKYKATLAR BILINMÄN GALMASYN

Prezident **Rejep Taýýip Erdoganıň** azerbaýjanly meşhur şahyr **Bahtiyar Wahapzadäniň**:

«Arazy aýyrdylar,
Gum bilen doldurdylar.
Men senden aýrylmazdym,
Zor bilen aýyrdylar.
Aý Laçyn, jan Laçyn,
Men saňa gurban Laçyn»

– diýen goşgy setirlerini okamasyna Eýran nägileligini bildirdi. Iki tarapyňam ilçileri çagyryldy. Daşary işler ministrleri telefon arkaly ýörite jaňlaşyp düşünişmeli boldy.

* * *

SSSR dargamagyň öňüsyrasyndady. Gorbaçýow kyn ýagdaýdady. ABŞ-na ýakyn durýan adamlardan **Turgut Özal** «kömek edip biljekdigini» aýtdy. Gorbaçýowyň çakylygy bilen Özal Russiá gitdi. Şol resmi saparda Özalyň ýany bilen gidenleriň birem onuň mürzesi **Feyzi İşbaşarandy**. Ol Özal bilen bile iki günläp Kremlde boldular. Özal türki respublikalaryň garaşsyzlygyny gazaňmak üçin muňa amatly taryhy pursat hökmünde garaýardы. Kremlde iki gije-gündiz dowam eden duşuşyklarda Özal bilen Gorbaçýow arasynda möhüm kararlara gol çekdiler. Munuň ýene bir janly shaýady bolanlaryň birem Gorbaçýowyň ýakyn dosty **Şaryk Tarady**.

• **ÖZALYŇ TEKLIFI**

Özalyň Gorbaçýowa eden teklibi – Türkiýäniň türki respublikalar bilen gatnaşyklaryň ýola goýulmagyna ýardam edilmegini we garaşsyzlyklaryny alan ýagdaýlarynda, munuň öwezine ABŞ-dyr Ýewropa bilen Russiýanyň özara gatnaşyklarynyň gowulanmagynda kömek etjekdigi barada söz berdi.

Gorbaçýow Özala «Size türki respublikalar bilen gatnaşyklary ýola goýmaga elimden gelen kömegi ederin, sizem Ýewropadır Amerikanyň Ukraina edýän basylaryny aradan aýyrdyp bilersiňizmi?» diýdi.

Özal bu teklibi kabul etdi we ertesi gün Ukraina gitdi.

Ukrainler Özaldan Ukrainiananyň SSSR-den nädeňde sessizje bölünip aýrylyp boljagynyň ýollaryny salgy bererine garaşypdy, Özal bolsa Ukrainiananyň Russiá bilen bile öñküsindenem has güýçlenjekdiklerini aýtdy.

Gorbaçýow Özalyň Ukrainianadaky gepleşiklerinden hoşal boldy.

Türki respublikalaryň içinde iň çetini Azerbaýjandy. Ruslar Azerbaýjanda iňňän güýçli kontrrazwedka we harby bazasyny saklayárdy hem-de ruslaryň bulary taşlap gidesi gelenokdy.

Azerbaýjandan başga türki respublikalaryň barsy Turgut Özalyň-

Türkiýäniň ýanynda ýer aldy. Azerbaýjandaky ruslara ýakyn durýan prezidenti **Aýaz Muttalibow** bolsa muňa meýilem etmedi. Onsoň biziňkileriň paýyna **Ebulfeýz Elçibeýi** herekete girizmek galýardy.

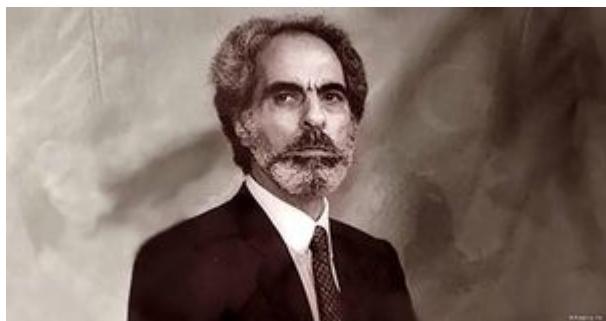

• **ŞAHYR BILEN DUŞUŞYK**

Ebulfeýz Elçibeyiň töweregini güýçlendirmek maksady bilen gepleşikleri geçirip başlandy. Birinji duşuşyk Azerbaýjanyň meşhur şahyry Bahtiyar Wahapzada bilen boldy. Özalyň aýaly Semra Özal üçinem Bakuda aýal-gyzlar üçin ýörite duşuşygyň meýilnamasy düzüldi.

Bakunyň döwlet uniwersitetinde ruslara ýakyn durýan bir zenan dekana «Haýyr-sahawat garşylygynda programma» gurnaldy. Agşamlyk naharda Semra hanym «Şahyr Bahtiyar Wahapzadany görmek isleyärin» diýdi.

Ertesi gün Bahtiyar Wahapzadanyň ýanyна barmaga idin berildi. Wertolýot bolen Bakudan Şekä, ol ýerdenem Bahtiyar Wahapzadanyň öýüne gidildi. Günortanlyk nahary şahyryň öýünde iýdiler. Semra hanym öýleden soň Bakuwa dolandy. Feýzi İşbaşaran bolsa Şekide galdy. Onuň maksady-da şudy. Agşam hemmeler öýli-öýüne dagansoň, Wahapzada bilen Feýzi İşbaşaran ikiçäk galdy.

• **"HAS GIÑ PIKIRLENIŇ"**

Özalyň beren görkezmesi boýunça gepleşikler başlapdy. İşbaşaran bu taryhy duşuşygy şeýle gürrüň berýär:

– Bahtiyar şahyra «Meni Özal ugratdy. Siziň bilen bir meseläni maslahatlaşmasak bolmaýar» diýdim. Ol geñirgenip durmady, gaýtam: «Turgut Özalyň aýalynyň ýöriteläp öýüme gelmeginiň aýratyn manysynyň bolup biljegini aňşyrman durmadym. Aýdyberiň» diýdi. Men «Şahyr, görüp dursuňyz, SSSR dargap barýar. Gorbaçýow bilen Özalyň arasy saz» diýdim. Ol: «Hawa, görüp-synlap durun bar zady» diýdi. Men oña: «Beýleki türki respublikalarda kynçylyk çekemzok. Azerbaýjan biziň üçin juda möhüm, emma prezident Aýaz Muttalibow KGB-niň sözünden çykanok» diýdim.

Bahtiyar Wahapzade düşündi. «Ýeri, men näme edip bilerin?» diýip soranda, «Agam, biz Ebulfeyz bilen gatnaşykda. Meň hut özüm onuň bilen duşuşyp ýörün. Siz Azerbaýjan we Türkiye üçin gerekli adam. Şekili, Genje we beýleki şäherleriňizdäki ýakynlarynyza habar ýollap bilmirmisiňiz? Ebulfeyz beýi goldalyň» diýdim. Wahapzade «Has giňräk pikirlenseňiz bolmaýarrmy, Azerbaýjan diňe Bakudan, Genjeden, Şekiden ybarat däl. Eýran Azerbaýjany, beýik Türk dünýäsi hakynda pikirleniň. Biziň Aýaz Muttalibow bilen meselämiz ýok» diýdi.

Düşünşimden ol biziň peýdamyza hereket ederli däldi, daňa çenli uklamadym we ir bilen hoşlaşyp gaýtdym.

• “ÝATDAN ÇYKARALYŇ MUNY”

Feýzi İşbaşaran möhüm tabşyrygy birkemsiz ýerine ýetirerin we Özala gowy habar bilen dolanaryn öydüpdi, ýöne bolmady. Şonuň üçin lapy keçdi. Ertesi gün ol Türkiyä dolandy. Turgut Özala «Şahyr Bahtiyar Wahapzade bilen duşuşugym şowsuz tamamlandy. Biziň bilen hereket etmejek bolup, ýüpe un serdi. Öňümüzdäki mümkünçilige düşünen däldir öýdemok. Türk dünýäsini gurmagyň hyálynda bolansoň, bizi gornetin ret etdi» diýdi. Özal ony diňlänsoň, sorag berdi, soňundanam «ýatdan çykaralyň muny» diýip oňdy.

Prezident Erdogan Bakuda şahyr Bahtiyar Wahapzadäniň ýokarda agzalan goşgusyny okady welin, Feýzi İşbaşaran başdan geçiren

bu wakasyny ýatlap, maňa gürrüň berdi we “Hiç bir hakykat bilinmän galmasyn” diýdi. Azerbaýjan babatda syýasat ýöredýänleriňem muny bilmeginiň gerekdigini aýtdy.

Saýgy ÖZTÜRK.

«SÖZCÜ» gazeti, 13.12.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Publisistika